

Aan: Gedeputeerde Staten van Utrecht en Provinciale Staten van Utrecht  
Archimedeslaan 6  
3508 TH Utrecht  
Datum: 16 september 2016  
Ons kenmerk: PCL 2016/05  
Onderwerp: PCL advies over Energieagenda provincie Utrecht

## Vinger aan de pols bij de Energietransitie

### Samenvatting

De PCL acht de energietransitie een urgente maatschappelijke opgave. De voortgaande opwarming van de aarde en de uitputting van fossiele brandstoffen vragen om een omslag in beleid en praktijk. Ook is een duurzame energievoorziening van belang voor het terugbrengen van de energielasten van bedrijven en huishoudens en om te grote afhankelijkheid van andere landen te voorkomen.

Om de provinciale doelstelling van energieneutraliteit in 2040 te halen is een forse versnelling nodig in de provincie Utrecht, niet alleen wat betreft energiebesparing, maar ook als het gaat om opwekking van duurzame energie. Deze “*sense of urgency*” spreekt echter nog onvoldoende uit de provinciale Energieagenda. Bovendien vindt de PCL dat onvoldoende dwarsverbanden worden gelegd met andere beleidsterreinen, zoals de ruimtelijke inrichting, gezonde leefomgeving en bodemdaling veenweidegebieden. Wat in de agenda vrijwel geheel ontbreekt, is de relatie met verkeer en vervoer, dat nota bene verantwoordelijk is voor een derde van het energieverbruik in de provincie. Er zijn belangrijke win-winsituaties te creëren door deze dwarsverbanden wel te leggen (denk bijvoorbeeld aan de relatie met het fietsbeleid)! Ten slotte vraagt de PCL aandacht voor een aantal belangrijke uitvoeringsaspecten van de Energieagenda. Bij het thema energiebesparing moet meer aandacht zijn voor woningbezitters en jongeren. Om opwekking van duurzame energie te bevorderen adviseert de PCL een provinciale kansenkaart te maken die inzichtelijk maakt waar opwekking van duurzame energie in welke vorm mogelijk is. Deze gaat helpen bij noodzakelijke plan- en besluitvorming. De PCL is voornemens om de komende tijd de vinger aan de pols te houden bij de uitvoering van de provinciale Energieagenda.

### Inleiding

De PCL heeft de afgelopen maanden deelgenomen aan overleggen van PS over de energietransitie in de provincie Utrecht gedurende het zogeheten BOB-traject van beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming.

Met het oog op de finale besluitvorming in PS op 19 september brengt de PCL een kort advies uit over de provinciale Energieagenda. Aan de orde komen de *Sense of urgency* bij de Energieagenda, dwarsverbanden met andere beleidsterreinen en uitvoeringsaspecten. De PCL heeft immers niet alleen als taak om te adviseren over de hoofdlijnen van beleidsvorming, maar ook over de uitvoering van vastgesteld beleid. In onze contacten met GS en PS zullen wij daarom in de toekomst regelmatig terugkomen op zowel de dwarsverbanden als uitvoeringsaspecten van de Energieagenda.

### Sense of urgency

De PCL acht de energietransitie een urgente maatschappelijke opgave. Het is noodzakelijk om de voortgaande opwarming van de aarde als gevolg van de CO<sub>2</sub> uitstoot en de onwenselijke klimaatveranderingen die daarmee gepaard gaan af te remmen. Daarnaast is de voorraad fossiele brandstoffen eindig. Ook is de transitie van groot belang voor de betaalbaarheid van energie- en woonlasten bij een ver(der)gaande stijging van de energieprijzen. Bovendien willen we voor onze

energievoorziening minder afhankelijk zijn van andere landen, zeker wanneer deze in politiek minder stabiele regio's zijn gelegen.

In de Energieagenda is deze "sense of urgency" echter nog onvoldoende voelbaar. Energieneutraal in 2040 betekent dat er een enorme versnelling noodzakelijk is willen we dit doel in minder dan 25 jaar tijd realiseren. In de Energieagenda wordt vaak verwezen naar dikwijls kleinschalige initiatieven en zaken die al in gang zijn gezet of naar technieken die nog moeten worden ontwikkeld en/of in de praktijk nog niet of nauwelijks getest zijn. Concreet voorbeeld daarvan is geothermie. Dat is niet de grootschalige energietransitie die nodig is. We missen initiatieven voor opschaling van nieuwe technieken die kansrijk zijn of zich reeds hebben bewezen.

De PCL heeft de indruk dat er geen duidelijke keuzes worden gemaakt met bijbehorende concrete haalbare acties en toereikende budgetten. Wat wil de provincie en wat kan de provincie bereiken met de maatregelen die zij neemt en met het budget dat zij hiervoor reserveert? De PCL vindt het budget van 8 miljoen euro voor 4 jaar op zijn zachtst gezegd aan de lage kant en in geen verhouding staan tot budgetten voor andere maatschappelijk urgente opgaven.

We pleiten voor meer besef van de urgentie in de uitvoering en zullen vanuit dat perspectief de vinger aan de pols houden. Strakke monitoring door de provincie is nodig om op tijd te kunnen bijsturen als de energiebesparing en groei van duurzame energie stagneren.

### **Dwarsverbanden met andere beleidsterreinen**

De energieopgave waarvoor we staan, staat niet op zichzelf. Ze heeft ook relaties met andere beleidsvelden, waaronder:

- Ruimtelijke ontwikkeling: De ruimtelijke ontwikkeling zal de energietransitie (zowel opwekking als besparing als transport) moeten faciliteren. Er bestaat nog geen goed beeld van wat de mogelijkheden én onmogelijkheden zijn. Ook ontbreekt inzicht in de ruimtelijke impact van zonnepanelen op daken in stedelijk gebied of zonnenvelden en windmolens in landelijk gebied.
- Natuur en recreatie: In het landelijk gebied zullen afwegingen moeten worden gemaakt tussen opwekking van duurzame energie en natuur en recreatie. Waar mogelijk kunnen innovatieve combinaties uitkomst bieden, maar daar moet wel actief naar gezocht worden.
- Mobiliteit en transport: Verkeer en vervoer is verantwoordelijk voor ongeveer een derde van het energiegebruik in de provincie. Door op korte afstanden actieve mobiliteit (fietsen, lopen) te bevorderen, kan het energieverbruik in deze sector flink afnemen. Door het openbaar streekvervoer bij de uitgifte van concessies te vergroenen kunnen de CO2 emissies in de provincie aanzienlijk worden gereduceerd. De provincie kan daarin sturend optreden.
- Gezonde leefomgeving: Actieve mobiliteit bespaart niet alleen energie, het draagt ook bij aan de gezondheid van de inwoners en aan een gezonde leefomgeving met minder uitlaatgassen. Een kordate uitvoering van het door GS vastgestelde Realisatieplan Fiets is noodzakelijk. Dit is een uitgelezen kans om de energietransitie te verbinden met Healthy Urban Living, één van de andere speerpunten van de provincie. Een win-winsituatie dus!
- Bodemdaling veenweidegebieden: Eén van de belangrijkste doelen van energiebesparing en opwekking van duurzame energie is het verminderen van de CO2 uitstoot. Intussen worden in de veenweidegebieden door oxidatie van de veenbodems grote hoeveelheden CO2 uitgestoten. 1 cm bodemdaling per jaar vraagt ter compensatie van de CO2-emissies om 10 tot 20 nul-op-de-meterwoningen per hectare.

De PCL is van mening dat deze dwarsverbanden duidelijker in beeld gebracht moeten worden, waardoor het energiebeleid niet alleen een economische of milieuopgave wordt, maar ook een bijdrage levert aan de kwaliteit van de leefomgeving als geheel.

### **Aandachtspunten bij de uitvoering**

De PCL onderschrijft de beleidskeuze van de provincie om vooral in te zetten op energiebesparing in de gebouwde omgeving. De commissie heeft echter wel een aantal aandachtspunten bij de uitvoering van de beleidsvoornemens voor energiebesparing en opwekking van duurzame energie.

## Energiebesparing in de gebouwde omgeving

### ***Aandachtspunt 1: Besparingsmogelijkheden in autoverkeer en openbaar vervoer onderbelicht***

Energiebesparing in de gebouwde omgeving is een voor de hand liggend transitiepad gezien de overwegend lage temperatuurbehoeften in de provincie, voor verwarming en het gebruik van apparaten in woningen, kantoren, winkels en schoolgebouwen. De PCL vindt echter dat de besparingsmogelijkheden op het gebied van verkeer en vervoer in de Energieagenda onderbelicht blijven. De provincie Utrecht is immers hét verkeersknooppunt van Nederland en het grootste deel van het provinciale budget gaat naar mobiliteit. Hier moeten nog grote energiebesparingen te vinden zijn. De PCL vraagt ook aandacht voor de rol die auto's in de toekomst kunnen spelen bij de opslag en het transport van groene stroom. Het stimuleren en faciliteren van fietsen op korte en middellange afstanden en het energiezuiniger maken en vergroenen van het openbaar vervoer zijn maatregelen die nadrukkelijk aandacht verdienen van de provincie. De relatie met het Realisatieplan Fiets kan nog duidelijker gelegd worden.

### ***Aandachtspunt 2: 50.000 nul-op-de-meter woningen in 2020 vraagt om een andere aanpak***

50.000 NOM woningen is een tot de verbeelding sprekende doelstelling. Maar op een woningvoorraad van bijna 550.000 voor de hele provincie is dat een kleine 10%. Tegelijkertijd gaat het om 10.000 woningen per jaar. Uitgaande van 250 werkbare dagen per jaar zijn dat dagelijks 40 naar nul-op-de-meter te transformeren dan wel nieuw te bouwen woningen. Dat is een aantal dat nog niet eens op landelijke schaal wordt gehaald. Cru gezegd staat voorlopig de teller van de beoogde aantallen op nul. Echter een focus op particulieren die hun woning willen verbouwen en energetisch verbeteren kan veel sneller resultaat opleveren. Het Energiefonds zou daarom ook ingezet kunnen worden om particulieren voor te lichten en een lening te verschaffen zodat het mogelijk wordt hun woning versneld naar NOM te brengen. Dit zou kunnen bijdragen aan de schaalessprong die hard nodig is in de toepassing van reeds ontwikkelde technieken voor energieneutrale woningen. Het geld kan dan revolverend worden ingezet. Het Energiefonds besteden voor het midden- en kleinbedrijf is uiteraard zinvol, maar daar zijn ook landelijke opties voor. Bovendien moet het Energiefonds niet alleen gericht worden op de stad Utrecht, maar op de hele provincie.

### ***Aandachtspunt 3: Onderzoek naar energiebesparing door isolatie en gebruik efficiëntere verwarmingsinstallaties door woningbezitters en mogelijkheden om dit te stimuleren***

Isoleren omwille van het isoleren is iets wat vermoedelijk maar weinig woningbezitters doen. Dat geldt niet alleen voor particuliere woningeigenaren, maar ook voor corporaties. Meestal gebeurt dat op het moment dat een woning wisselt van eigenaar óf wanneer een woning aan (groot) onderhoud toe is of onderdelen (bijvoorbeeld een ketel) aan vervanging toe zijn. Dit gegeven biedt aanknopingspunten voor de beoogde energiebesparing. Het zou nuttig zijn als de provincie aan de hand van bijvoorbeeld gegevens van de NVM of interviews met woningbezitters, makelaars, bouwers en installateurs en het WoonOnderzoek Nederland zou laten onderzoeken welke maatregelen in de eerder genoemde situaties zoal worden genomen en wat dat oplevert. Ook zou het goed zijn om te bekijken welke rol daarbij is weggelegd voor o.a. woningbezitters, makelaars, bouwbedrijven en installateurs en niet te vergeten financiers (banken). Op basis van dit onderzoek kan bekeken worden wat het Energiefonds kan betekenen bij het stimuleren van energiebesparing.

### ***Aandachtspunt 4: Voorlichting over energiebesparing aan jongeren op scholen***

De PCL vindt het belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan energiebesparing op basisscholen en middelbare scholen, via lespakketten. De 16 jarigen van nu zijn de 40-ers van 2040 met hun eigen (koop)woning. Jongeren blijken vaak goed te beïnvloeden (zie o.a. het effect van de OV kaart op studenten). Ook hiervoor zouden de gelden uit het Energiefonds ingezet moeten worden.

## Opwekking duurzame energie

### ***Aandachtspunt 5: Kansencarta duurzame energie noodzakelijk***

In de Energieagenda worden vooral zon (op daken en in weilanden) en wind als mogelijke bronnen genoemd naast biomassa, wat nu het grootste aandeel van duurzame energie voor haar rekening neemt. Waterkracht en geothermie worden als potentiële nieuwe bronnen genoemd. Maar daarvan zal waterkracht vermoedelijk maar in (zeer) beperkte mate een bijdrage kunnen leveren en is geothermie

tot nog toe vrijwel uitsluitend toegepast in de tuinbouw, maar nog niet of nauwelijks in de gebouwde omgeving.

Voor de verdere ontwikkeling van duurzame energie opwekking is het belangrijk dat er een ruimtelijk beeld komt welke vormen van duurzame energie waar in de provincie een plek kunnen krijgen (kansenkaart) en wat dat betekent voor de ruimtelijke inrichting van de provincie Utrecht. Hier ligt een taak voor de provincie.

***Aandachtspunt 6: Richt het Energiefonds niet alleen op het MKB, maar ook op burgers en zet de middelen provinciebreed in***

Het plan van de provincie is om het Energiefonds aan te sluiten op het Energiefonds van de stad Utrecht en de middelen vooral aan te wenden voor het midden- en kleinbedrijf. De PCL adviseert om deze middelen ook in te zetten voor particulieren en niet alleen te richten op de stad Utrecht, maar op de provincie als geheel. Zoals eerder in dit advies genoemd, adviseert de PCL het fonds in te zetten voor voorlichting en leningen aan particuliere woningbezitters en voorlichting aan kinderen en jongeren op scholen.